

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار ویراست ۲
۳	پیشگفتار
۵	فصل اول: نثر
۵	درباره انواع ادبی
۹	۱-۱ تعریف کلی نثر
۱۴	۱-۲ مفهوم ادبی نثر
۱۶	۱-۳ نقد تعریفات نثر
۲۰	۱-۴ مفاهیم عام و خاص نثر
۲۱	۱-۴-۱ نثر در معنی عام
۲۲	۱-۴-۲ نثر در معنی خاص
۲۳	۱-۵ نثر و شعر و تفاوت‌های آنها
۳۴	۱-۶ ملاحظات در روابط نثر و شعر
۳۶	۱-۷ تقدم زمانی شعر بر نثر
۳۹	۱-۸ ظهور نثر فارسی دری
۴۱	۱-۹ چرا نثر فارسی از شعر فارسی عقب افتاد؟
۴۳	۱-۱۰ نویسنده کیست؟
۴۷	۱-۱۱ «بارت» و تفکیک نویسنده از نویسا
۴۹	۱-۱۲ نثر و زبان
۴۹	۱-۱۲-۱ زبان
۵۰	۱-۱۲-۲ زبان نوشتاری
۵۰	۱-۱۲-۳ گفتار
۵۱	۱-۱۲-۴ زبان گفتاری و نوشتاری

صفحه	عنوان
۵۱	۱-۱۳ دو مرحله متمایز نوشتن
۵۲	۱-۱۴ نثر زبان معیار
۵۶	۱-۱۵ نثر فارسی و معارضه فارسی و عربی
۶۰	۱-۱۶ نثر فارسی و سره‌نویسی
۶۲	۱-۱۷ نثر فارسی و دساتیر
۶۵	۱-۱۸ نثر فارسی و تأثیرپذیری از زبان و ادب عرب
۸۳	۱-۱۹ نثر فارسی و ترجمه متون بیگانه
۸۸	۱-۲۰ نثر فارسی و ترجمه متون دینی
۱۰۹	فصل دوم: نثر فارسی و گونه‌های آن
۱۱۰	۲-۱ انواع نثر عرب
۱۱۳	۲-۲ انواع نثر انگلیسی
۱۱۴	۲-۳ انواع نثر فارسی
۱۱۹	۲-۳-۱ نثر عوام و نثر خواص
۱۲۴	۲-۳-۲ نثر گفتاری یا نثر محاوره
۱۳۰	۲-۳-۳ نثر عامیانه یا شکسته
۱۳۵	۲-۳-۴ نثر نوشتاری
۱۳۸	۲-۳-۵ نثر ادبی
۱۴۰	۲-۳-۶ نثر عادی
۱۴۰	۲-۳-۷ نثر غیر ادبی
۱۴۱	۲-۳-۸ نثر مرسل، مطلق، یا ساده یا عادی
۱۸۰	۲-۳-۹ نثر از جهت درجات آراستگی
۲۳۰	فصل سوم: نثرنامه‌ها و ترسّلات
۲۳۰	۳-۱ نثرنامه‌ها در ایران پیش از اسلام
۲۳۱	۳-۲ نثرنامه‌ها در دوره اسلامی
۲۳۴	۳-۳ نامه‌نویسی، مکاتیب دیوانی، سلطانیات و اخوانیات فارسی
۲۳۵	۳-۴ سیر تاریخی تحول مکاتیب دیوانی در ایران دوره اسلامی
۲۳۵	۳-۴-۱ ترسل از آغاز تا قرن پنجم هجری
۲۳۸	۳-۴-۲ ترسل از قرن پنجم تا قرن هشتم
۲۴۰	۳-۴-۳ ترسل در سده دهم تا دوازدهم

صفحه	عنوان
۲۴۴	۳-۴-۴ نامه نویسی در روزگار ما
۲۴۵	۳-۵ اقسام نامه‌ها و مکاتیب
۲۴۶	۳-۵-۱ سلطانیات
۲۵۶	۳-۶ نامه‌های اداری و دیوانی و شخصی
۲۵۶	۳-۶-۱ عهدنامه یا پیمان‌نامه
۲۵۷	۳-۶-۲ منشور و فرمان
۲۵۹	۳-۶-۳ فتح‌نامه و شکست‌نامه
۲۶۲	۳-۶-۴ مشافهه‌نامه
۲۶۳	۳-۶-۵ سوگندنامه
۲۶۵	۳-۶-۶ گشادنامه
۲۶۶	۳-۶-۷ مواضعه‌نامه
۲۶۷	۳-۶-۸ امان‌نامه
۲۶۷	۳-۶-۹ قصه
۲۷۰	۳-۶-۱۰ اخوانیات
۲۷۸	۳-۶-۱۱ مفاوضه یا مفاوضات
۲۷۸	۳-۶-۱۲ خدمت
۲۷۸	۳-۶-۱۳ استشهاد
۲۷۸	۳-۶-۱۴ تعزیت‌نامه
۲۷۹	۳-۶-۱۵ تهنیت‌نامه و تحیت‌نامه
۲۷۹	۳-۶-۱۶ وکالت‌نامه یا وکالت‌نامه‌چه
۲۸۰	۳-۶-۱۷ صورت بیع شرط‌نامه
۲۸۰	۳-۶-۱۸ مصالحه‌نامه
۲۸۱	۳-۶-۱۹ استفتا
۲۸۲	۳-۶-۲۰ صورت وصیت‌نامه‌چه
۲۸۳	۳-۶-۲۱ وقف‌نامه‌چه
۲۸۳	۳-۶-۲۲ شراکت‌نامه
۲۸۳	۳-۶-۲۳ مکتوبات تعلیمی
۲۸۴	فصل چهارم: نثر خطابه
۲۸۵	۴-۱ خطابه

صفحه	عنوان
۲۸۸	۴-۲ خطبه
۲۸۹	۴-۳ انواع نثر خطابی و خطابه‌ها در ایران
۲۸۹	۴-۳-۱ مجلس گویی و مجالس نویسی
۲۹۸	۴-۳-۲ نقابت و نقیبان
۲۹۸	۴-۳-۳ دفتر خوانان، قصه خوانان و شاهنامه خوانان
۲۹۹	۴-۳-۴ روضه خوانی
۳۰۱	۴-۳-۵ روایت و راویان
۳۰۲	۴-۳-۶ نقّالان و نقّالی
۳۰۴	۴-۳-۷ آمالی
۳۰۶	فصل پنجم: نثر فارسی معاصر و انواع آن
۳۰۷	۵-۱ نثر روزنامه‌ای
۳۰۸	۵-۲ نثر فلسفی
۳۰۸	۵-۳ نثر جامعه‌شناختی
۳۰۹	۵-۴ نثر سیاسی و تاریخی
۳۰۹	۵-۵ نثر دبیری
۳۱۱	۵-۶ نثر دانشگاهی و پژوهشی
۳۱۳	۵-۷ نثر تعلیمی
۳۱۴	۵-۸ قطعه ادبی
۳۱۵	۵-۹ نثر مقاله‌ای و مقاله‌نویسی
۳۱۸	۵-۱۰ گزارش
۳۲۲	۵-۱۱ زندگینامه
۳۲۴	۵-۱۱-۱ زندگینامه شخصی
۳۲۵	۵-۱۲ خاطره نویسی یا حسب حال نویسی
۳۲۶	۵-۱۳ نقد ادبی
۳۲۷	۵-۱۴ رساله
۳۲۸	۵-۱۵ شرح
۳۲۹	۵-۱۶ طنز
۳۳۱	۵-۱۶-۱ طنز سیاه
۳۳۲	۵-۱۶-۲ طنز سیاسی
۳۳۲	۵-۱۶-۳ طنز و هزل و انتقاد

صفحه	عنوان
۳۳۵	۵-۱۷ فکاهیات
۳۳۶	۵-۱۷-۱ شوخی
۳۳۶	۵-۱۸ طعنه
۳۳۷	۵-۱۹ هزل
۳۳۷	۵-۲۰ حکایت لطیفه‌وار
۳۳۹	۵-۲۱ قضیه‌های هدایت و فرزاد
۳۴۰	۵-۲۲ هرزه‌نگاری
۳۴۱	۵-۲۳ هجو
۳۴۲	۵-۲۴ نثر فارسی در ادبیات کودکان و نوجوانان
۳۴۴	۵-۲۵ نثرهای ایجازی معاصر
۳۴۴	۵-۲۵-۱ شعار
۳۴۴	۵-۲۵-۲ کاریکلماتور
۳۴۷	۵-۲۵-۳ نثر تلگرافی
۳۴۹	۵-۲۵-۴ تلخیص
۳۵۱	۵-۲۵-۵ قصه‌های مینی‌مال
۳۵۳	۵-۲۶ نثر اطنابی معاصر
۳۵۳	۵-۲۶-۱ درازنویسی واژه‌ها
۳۵۴	۵-۲۶-۲ درازنویسی داستان
۳۵۴	۵-۲۷ نثر داستانی معاصر
۳۵۴	۵-۲۷-۱ داستانهای موضوع
۳۵۵	۵-۲۷-۲ داستانهای منقول
۳۶۱	۵-۲۸ داستان‌واره یا طرح
۳۶۳	۵-۲۸-۱ داستان و داستان‌نویسی نوین فارسی
۳۶۸	۵-۲۸-۲ انواع داستان نو فارسی
۳۷۸	۵-۲۹ ضدِ رمان
۳۷۹	۵-۳۰ نثر نمایشی
۳۷۹	۵-۳۰-۱ نمایشنامه و نمایشنامه‌نویسی
۳۸۰	۵-۳۰-۲ انواع نمایشنامه
۳۸۱	۵-۳۰-۳ تراژدی
۳۸۶	۵-۳۰-۴ ملودرام

صفحه	عنوان
۳۸۷	۵-۳۰-۵ کمدی
۳۸۸	۵-۳۰-۶ تعزیه
۳۹۱	فصل ششم: موضوعات نثر فارسی
۳۹۶	۶-۱ حماسه‌ها و داستانهای ملی و پهلوانی
۳۹۹	۶-۱-۱ داستانهای ملی و پهلوانی
۴۰۲	۶-۲ رمانهای کهن
۴۰۶	۶-۳ قصص و حکایات
۴۰۷	۶-۳-۱ قصص و حکایات غیرعرفانی
۴۰۸	۶-۳-۲ قصه‌ها و حکایتهای اجتماعی، تربیتی، اخلاقی و ...
۴۱۰	۶-۴ تراجم و کتابهای رجال
۴۱۰	۶-۴-۱ قصص انبیا
۴۱۱	۶-۴-۲ احوال مشایخ متصوفه
۴۱۵	۶-۴-۳ رجال شیعه
۴۱۵	۶-۴-۴ وزرا و رجال
۴۱۷	۶-۴-۵ احوال علما و حکما
۴۱۷	۶-۴-۶ ترجمه احوال شاعران
۴۲۲	۶-۵ تاریخ و تاریخ‌نویسی در نثر فارسی
۴۲۲	۶-۵-۱ تاریخهای پیش از حمله مغول
۴۲۴	۶-۵-۲ تاریخهای بعد از حمله مغول (در قرن هفتم و هشتم)
۴۲۸	۶-۵-۳ مورخان دوره تیموری تا صفوی (قرن هشتم تا دهم)
۴۳۰	۶-۵-۴ کتب تاریخی دوره صفویه
۴۳۱	۶-۵-۵ تواریخ زندیه
۴۳۱	۶-۵-۶ تواریخ دوره قاجار
۴۳۲	۶-۵-۷ جغرافیا و تاریخهای محلی
۴۳۶	۶-۶ نثر صوفیانه
۴۳۹	۶-۶-۱ نثر تعلیمی صوفیانه
۴۴۰	۶-۶-۲ مجالس و مقامات مشایخ صوفیه
۴۴۱	۶-۶-۳ نثر تغزلی و خطابی صوفیانه
۴۴۲	۶-۶-۴ نثر رمزی صوفیانه
۴۴۴	۶-۶-۵ مکتوبات صوفیانه

صفحه	عنوان
۴۴۷	۶-۷ نثر دینی
۴۴۷	۶-۷-۱ نثر فقهی
۴۴۸	۶-۷-۲ نثر تفسیری
۴۵۰	۶-۷-۳ نثر کلامی
۴۵۰	۶-۷-۴ تألیفات شیعه اثنی عشری
۴۵۱	۶-۷-۵ تحقیق در ادیان و مذاهب
۴۵۱	۶-۸ نثر علوم عقلی و علوم اوایل
۴۵۴	۶-۹ سیاست و اخلاق و حکم در نثر
۴۵۵	۶-۱۰ ترسل و انشاء
۴۵۸	۶-۱۱ فنون ادبی و لغت
۴۶۰	۶-۱۲ سفرنامه‌ها و تذکره‌های شخصی و آلام شخصی که ایرانیان نوشته‌اند
۴۶۲	۶-۱۲-۱ سفرنامه‌نویسی دوره قاجار
۴۶۳	۶-۱۲-۲ سفرنامه‌های خارجیان به ایران
۴۶۸	۶-۱۳ طنز
۴۷۰	۶-۱۳-۱ انواع طنز
۴۷۳	فصل هفتم: ادوار نثر فارسی
۴۷۳	۷-۱ ادوار نثر فارسی پیش از اسلام و سنتهای شفاهی نثر
۴۷۵	۷-۱-۱ ادبیات اوستایی و پهلوی
۴۷۶	۷-۱-۲ نثر پهلوی
۴۷۸	۷-۲ ادوار نثر عرب
۴۷۹	۷-۲-۱ نثر دوره عباسی
۴۷۹	۷-۲-۲ نثر در اندلس
۴۸۰	۷-۲-۳ نثر عرب از حمله مغول تا دوره معاصر
۴۸۱	۷-۳ نثر فارسی در دوره سامانی
۴۸۲	۷-۳-۱ سامانیان و رواج نثر فارسی
۴۸۲	۷-۳-۲ انواع نثر سامانی از نظر معنا و محتوا
۴۸۳	۷-۳-۳ ویژگیهای نثر دوره سامانی
۴۸۴	۷-۳-۴ آثار مهم نثر دوره سامانی
۴۸۹	۷-۴ نثر فارسی در قرن پنجم و ششم (دوره‌های غزنوی، سلجوقی و خوارزمشاهی)

صفحه	عنوان
۴۹۰	۷-۴-۱ عوامل تحول نثر در این دوره
۴۹۳	۷-۴-۲ نثر قرن پنجم و ششم از لحاظ محتوا
۴۹۴	۷-۴-۳ سبک نثر قرن پنجم و ششم
۴۹۶	۷-۴-۴ نثر دوره سلجوقی و خوارزمشاهی (۴۲۹-۷۰۰)
۵۲۱	۷-۵ نثر فارسی در قرون هفتم و هشتم
۵۲۴	۷-۵-۱ سبک نثر فارسی در قرن هفتم و هشتم
۵۲۵	۷-۵-۲ مهم‌ترین آثار نثر در قرون هفتم و هشتم
۵۴۹	۷-۶ نثر فارسی از آغاز قرن نهم تا اوایل قرن دهم
۵۵۱	۷-۶-۱ کتب مهم نثر در قرن نهم و آغاز قرن دهم
۵۶۰	۷-۷ نثر فارسی در دوره صفوی (از قرن دهم تا نیمه اول قرن دوازدهم)
۵۶۶	۷-۷-۱ آذر کیوانیان، دساتیر و نثر فارسی رایج در هند
۵۷۳	۷-۷-۲ آثار مهم نویسندگان قرن دهم تا دوازدهم
۵۹۲	۷-۸ نثر فارسی از نیمه دوم قرن دوازدهم تا دوره بیداری
۵۹۴	۷-۸-۱ آثار نثر دوره زندیه و قاجاریه تا دوره بیداری
۶۰۷	۷-۹ نثر دوره قاجار و تحولات اجتماعی و سیاسی و ادبی ایران
۶۱۷	۷-۹-۱ نثر دوره بیداری و مشروطیت
۶۲۴	۷-۹-۲ آثار نثر فارسی در دوره بیداری و مشروطیت
۶۳۵	۷-۱۰ نثر فارسی از مشروطیت تا انقلاب اسلامی ایران (۱۲۸۵ ش. تا ۱۳۵۷ ش.)
۶۳۶	۷-۱۰-۱ ادوار نثر مشروطه
۶۳۸	۷-۱۰-۲ روزنامه‌نویسی و مجله‌نویسی
۶۴۴	۷-۱۰-۳ مهم‌ترین آثار نثر مشروطه تا انقلاب اسلامی ایران
۶۶۴	۷-۱۰-۴ کتابهایی درباره قصه و داستان
۶۶۵	۷-۱۰-۵ نمایش و نمایشنامه‌نویسی
۶۷۱	۷-۱۰-۶ نثر دانشگاهی و پیشگامان آن
۶۸۳	۷-۱۰-۷ ادبیات زنان و نثر فارسی
۶۸۳	۷-۱۱ نثر فارسی در دوره انقلاب اسلامی
۶۸۴	۷-۱۱-۱ آثار نویسندگان این دوره
۶۸۹	منابع و مآخذ

دوازده

پیشگفتار ویراست ۲

نثر فارسی در عمر بیش از هزار ساله خود، پیوسته در حرکت و خلاقیت و زایش و رویش بوده است و در هر دوره‌ای از تاریخ، نویسندگانی با هدفها و علایق و دل‌بستگیهای متفاوت شخصی و اجتماعی، گونه‌های آن را برای بیان منویات خویش به کار گرفته‌اند و با نواندیشی و ابتکار در الفاظ و معانی و عرضه‌داشت آن، ظرفیتهای و قابلیت‌های تازه‌ای بدان بخشیده‌اند و آن را پرتوان، متنوع و کارا تر از پیش ساخته‌اند. نثر جامع‌الاطراف و معنی‌گرای برخی از پارسی‌نویسان سبک‌ساز و مکتب‌آفرین، چون بیهقی، ابوالمعالی نصرالله و سعدی، در طول قرن‌ها، نفوذی ماندگار و مداوم داشته است و مقام شامخ ادبی و محبوبیت فکری خود را در میان مخاطبان قرون مختلف حفظ کرده و مقلدان و پیروان بی‌شماری به دست آورده است. برخی از نثرنویسان نیز که اهمیت بیشتری برای صورت و قوالب فنی نثر قائل بوده‌اند، آن را به قلمرو صنعتگری و تکلف و حوزه‌های شاعرانه کشانیده‌اند. نثرپردازان دوران‌هایی چون حمله مغول و پس از آن که با انحطاط‌های اجتماعی و نابسامانی‌های اقتصادی روبه‌رو بوده‌اند، نثر را به عرصه اغلاق و سردرگمی سوق داده‌اند. بدین ترتیب در هر دورانی و تحت تأثیر عوامل متفاوت و متغیر تاریخی، اجتماعی و فرهنگی انواع مختلف لفظی و معنوی و هنری نثر فارسی با قوتها و ضعفهایی خاص پدید آمده است که به هر حال مُهر زمان و اوضاع و احوال دوران آفرینش خود را بر پیشانی دارد و روند پیدایی و رشد و کمال یا انحطاط و مرگ انواع نثر را با تحولات و شیوه‌ها و سبکها و روشهای بیانی متفاوت آن نشان می‌دهد. با توجه به همین خصلت «تحول‌پذیری» است که در کتاب *انواع نثر فارسی* به بررسی کم و کیف ایجاد و سیر تاریخی این تحولات و شباهتها و تفاوت‌های صورتی و معنوی آثار منشور فارسی می‌پردازیم و می‌کوشیم تا چگونگی حرکت مداوم تاریخی و پر

از خلاقیت نثر فارسی را به خوانندگان خود بشناسانیم و آنان را با این حقیقت آشنا سازیم که دستاوردهای هزار ساله پارسی‌نویسان، نه تنها اهمیتی کمتر از حاصل کار شاعران خوشگوی این زبان ندارد، بلکه در مواقع و مواردی، همچون دوران معاصر، نثر ساده و روان و پرمحتوا اهمیت و اعتبار بیشتری یافته و با چنان اقبالی روبه‌رو گشته است که به یک نیاز مبرم همگانی در جوامع مختلف تبدیل شده و طبعاً اعتبار آن از شعر پیشی گرفته است.

«نثر» در دوران ما در همه قلمروهای فرهنگی و ادبی جوامع انسانی، از داستان‌نویسی و نمایشنامه‌نویسی گرفته تا مطبوعات و قلمرو فیلم و سینما، رادیو و تلویزیون، ترجمه و تحقیق، تدریس در مدرسه و دانشگاه و نظام اداری، سیاسی و اجتماعی همه جهان کاربردهایی همه‌جانبه و بسیار گسترده یافته است که با هیچ عصر و دوران دیگری مقایسه‌پذیر نیست. طبعاً هدفها، رسالتها و شاخه‌های اصلی و فرعی این درخت برومند پیوسته در حال دگرگونیهای نوآورانه و منطبق بر نیازهای روز به کمال طبیعی دوران معاصر است و به همین دلیل در کتابهایی چون *انواع نثر فارسی* نیز باید بکوشیم تا گزارشگر این تحولات و انواع نوظهور باشیم که هر روز در گوشه‌ای از دهکده کوچک جهان اتفاق می‌افتد و مورد توجه و پیروی بسیاری از خالقان آثار منشور فارسی نیز قرار می‌گیرد. خوشبختانه سازمان «سمت» با آگاهی از این ویژگی زایا و پر تحول «نثر جهانی» در دوره معاصر که طبعاً در نثر فارسی نیز اثرگذارهای خاص خود را داشته است، از مؤلف این کتاب خواست تا عنداللزوم تجدید نظری در متن کتاب معمول بدارد و مؤلف نیز با استقبال از این پیشنهاد و سپاس از همه کسانی که به این اثر اقبال و علاقه نشان داده و موجب تجدید طبع متوالی آن شده‌اند یا آن را نقد و بررسی کرده‌اند، با توجه به فرصت اندکی که داده شده بود، برخی مطالب جدید را بر کتاب افزود و از یزدان بزرگ فرصت می‌جوید تا در چاپهای بعدی این کتاب نیز تجدیدنظرهایی اساسی‌تر انجام دهد و اطلاعات جدیدی بر آن بیفزاید و مطالب کتاب را تا حد امکان «به روز» سازد.

دکتر منصور رستگار فسایی

پیشگفتار

نثر فارسی، بیش از هزار سال است که در پهنه زندگی اجتماعی و فرهنگی مردم ما، حضوری گسترده، فعال، ممتد و همیشگی دارد و به آفرینش هزاران شاهکار خواندنی و ماندگار توفیق یافته است و قرن‌هاست که ایرانیان با کتب منشور علمی، ادبی، تاریخی، تفسیری و داستانی بسیاری مأنوس بوده و هر یک به فراخور ذوق، استعداد و فهم خویش، نوعی از آن را خوانده و لذت برده‌اند و در مدرسه و جامعه و در سطوح مختلف علمی و ادبی و هنری، از آثار منشور درسها آموخته و احیاناً خود دست به قلم برده و آثاری را در نثر فارسی پدید آورده‌اند. اما عملکرد نثر و توجه به آن در ادوار مختلف همسان نبوده و فراز و فرودهای مختلفی را از سر گذرانده است. گاهی نثر به روانی و زلالی آب جویباران بوده است و زمانی با صنعتگری و هنرمندیهای نکته‌پردازانه همراه می‌شده و ذوق و اندیشه هنردوستان را خشنود می‌کرده و روزگاری به دامن تعقید و پرگویی و ملال‌آفرینی درمی‌غلتیده است، ولی همیشه توانسته فکری نو، اندیشه‌ای عالی و جلوه‌ای تازه از خلاقیت لفظی یا معنایی را به تماشا بگذارد و گروهی از اهل مطالعه و اندیشه را مجذوب و مفتون خود سازد؛ آنچنان که در روزگار ما، نثر به عنوان پرخواننده‌ترین نوع ادبی، مورد توجه عمومی قرار گرفته است و به همین علت، اینک نثر، در ایران و جهان، در اوج خلاقیت و حضور اجتماعی، فرهنگی و هنری خود قرار دارد. اما علی‌رغم این امر، باید گفت که هنوز بسیاری از درس‌خواندگان و حتی علاقه‌مندان به نثر فارسی، از تحولات و معانی و مضامین و موضوعات آن، اطلاعی اندک دارند و شاهکارهای متنوع و مختلف نثر فارسی را نمی‌شناسند و نمی‌دانند که نثر فارسی همچون شعر فارسی، گنجینه‌ای بسیار توانمند و گرانقدر است که در طول قرن‌ها، با شایستگی تمام و هنرمندی کامل توانسته است وجوه گوناگون فکر و اندیشه و خلاقیت‌های فرهنگی عنصر ایرانی را به خوبی بشناسد و در خود منعکس سازد و شاید گناه بخشی از این

بی توجهی به محققان و مؤلفان ما مربوط باشد که معمولاً جاذبه شعر آنان را مجذوب خود می‌سازد و به کار نثر نمی‌پردازند و به همین جهت پس از شاهکار شادروان بهار در سبک‌شناسی نثر و فن نثر استاد دکتر حسین خطیبی و گنجینه سخن شادروان دکتر صفا و نقش بر آب و از گذشته ادبی ایران مرحوم زرین کوب و هزار سال نثر فارسی کریم کشاورز و سبک‌شناسی نثر دکتر شمیسا، کاری دقیق و روشنگر و گره‌گشا، در نثر فارسی کهن صورت نگرفته است. اگرچه نویسندگانی ارجمند چون جمال میرصادقی، میمنت ذوالقدری، محمدعلی سپانلو، حسن عابدینی، براهنی، احمد گلشیری، کریستف بالایی، سیما داد و چند تن دیگر توفیق یافته‌اند تا تحقیقاتی راهگشا و ماندنی در نثر معاصر ارائه دهند، اما هنوز تحقیقات و پژوهش‌های بسیار دیگری در نثر گذشته و معاصر فارسی ضرورت دارد، و می‌توان گفت متأسفانه هنوز تحقیقات اساسی و اولیه، درباره نثر فارسی به انجام نرسیده است.

مؤلف این کتاب، پس از تألیف کتاب *انواع شعر فارسی* که اندک مدتی پس از انتشار به چاپ دوم رسید، بر آن شد تا *انواع نثر فارسی* را نیز تدوین و تألیف کند و کتاب حاضر را که نتیجه سالها مطالعه و تحقیق است به دوستان نثر فارسی تقدیم دارد. همچنان که خوانندگان عزیز در مطالعه هفت فصل این کتاب در خواهند یافت، کوشش مؤلف بر آن بوده تا با استفاده از منابع ارزشمند و معتبر که هر یک حاصل سالها صرف دقت و صرف وقت صاحب‌نظرانه و خردمندانه پدیدآورندگان آن آثار بوده است، اطلاعاتی را درباره نثر فارسی، انواع، موضوعات و تحولات و تطورات لفظی و معنایی آن در ادوار مختلف ارائه دهد که خوانندگان را قادر سازد تصویری نسبتاً روشن و رسا از کارکرد نثر فارسی در عمر بیش از هزار ساله آن پیدا کنند. مؤلف مطمئن است که این تألیف، با همه نقایصی که ممکن است داشته باشد، از نظر ترکیب مطالب و ارائه اطلاعات مفید درباره نثر فارسی، می‌تواند بسیاری از نیازهای دانشجویان و دوستان نثر فارسی را برطرف سازد و انگیزه‌ای در مطالعه آثار مهم نثر فارسی در خوانندگان ایجاد کند. به امید آنکه راهنمایها و ارشادهای خوانندگان عزیز بتواند مؤلف را در رفع نقایص کتاب یاری دهد.

منصور رستگار فسایی